

Burforsøk med edelkreps i Dammane Landskapsvernområde – år 3; 2014

Skien, 6. november 2014

Bakgrunn

Høsten 2006 ble det oppdaget signalkreps (*Pasifastacus leniusculus*) i Dammanevassdraget ved Brevik i Porsgrunn. Dette er en fremmed art i norsk fauna som i tillegg var smittet av krepsepest. Krepsepest forårsakes av eggsporesoppen (*Aphanomyces astaci*) og er klassifisert som en liste 3 (nasjonal) sykdom i Norge. Infeksjonen fører til akutt sykdom og død for norsk ferskvannskreps (edelkreps). Signalkreps er ofte frisk smittebærer av krepsepesten så friskmelding forutsetter først og fremst total utryddelse av signalkreps. *Aphanomyces astaci* er en parasittisk eggsporesopp hos ferskvannskreps, og antas å ikke kunne overleve særlig lenge utenfor verten (Lillehaug et al. 2009). I løpet av 2008 ble det gjennomført to kjemiske behandlinger og to omganger med tørrlegging for å utrydde signalkreps. Det ble samtidig utført overvåking uten at det ble funnet tegn til overlevende kreps. I Oppfølgingsplan Dammane landskapsvernområde (Gustavsen 2009) foreslås det å gjennomføre burforsøk med edelkreps for å friskmelde området med hensyn til krepsepest. Burforsøk med edelkreps er foreløpig eneste metode for forholdsvis raskt å avgjøre om det er krepsepest i et vassdrag. Dette utføres ved å sette ut bur med friske edelkreps som blir stående en lengre periode med jevnlig tilsyn. Ved større dødelighet blant krepsene sendes disse til Veterinærinstituttet for analysering.

På oppdrag fra Mattilsynet ble det gjennomført burforsøk i 2010 og 2011, uten at det ble påvist krepsepest (Gustavsen 2010/2011). Etter en pause ble det i 2014 bestemt å gjennomføre ytterligere en sesong med burforsøk, finansiert av Mattilsynet.

Burforsøk 2014

Den 19. mai 2014 ble det hentet 34 oppdrettskreps fra Kasa Krepseoppdrett, Vesterøy – alle hannkreps. Disse var helsegodkjent av Mattilsynet samme dag. Krepsene ble transportert direkte til Dammane landskapsvernområde og fordelt på tre bur. Burene ble satt ut i Dam 5, 4 og 3. Tilsynet ble gjort regelmessig med 3-6 dagers mellomrom, gjennomsnittlig 3,8 dager mellom hvert tilsyn. Det ble hovedsakelig foret med død fisk, for det meste makrell. Ved hvert tilsyn ble noen kreps tatt opp og vurdert med hensyn til vitalitet. Forsøksperioden ble på totalt 151 dager, med 42 tilsyn. Sammenlignet med de to tidligere sesongene var det i år svært lav dødelighet. Kun to ble funnet døde og en var borte, sannsynligvis spist av de øvrige i forbindelse med skallskifte.

Søndag 25. mai ble det i forbindelse med tilsyn av buret i Dam 4 oppdaget en stor frittgående kreps (forsidebilde). Den ble fanget og det viste seg å være en hann-edelkreps. Sannsynligheten er stor for at dette er en av krepsene som ble sluppet ut i 2010 i forbindelse med hærverk (GN 6 – 2010). Når denne krepsen hadde overlevd i Dam 4 i fire år antas denne dammen å være grundig friskmeldt. Det ble i samråd med Mattilsynet bestemt å flytte forsøksburet til Dam 1.

Ved siden av burforsøket ble det mot slutten av perioden satt ut krepseteiner i Dam 5, 4, 3 og 1 for kontroll. Dette med tanke på at enkelte signalkreps kan ha overlevd tiltaket, men også med et svakt håp om å fange flere av edelkrepsene som ble sluppet ut i 2010.

Enkelte kvelder seint i perioden ble tilsynet utført i mørket, med kraftig hodelykt. Det ble da brukt god tid og strandsonen ble undersøkt på jakt etter tegn til kreps eller fisk. Det ble ikke observert noe av dette.

Det ble observert mye og variert insektsliv i Dammane. Rumpetroll og småsalamandere var det også mye av på våren og forsommeren. Det er også verdt å nevne at det jevnlig ble

observert buorm, flere plasser men særlig ved Dam 4. Dette er en slangeart som er nært knyttet til våtmark og som nok livnærer seg godt på amfibiene i Dammane.

Vurderinger

Burforsøket i 2014 ble i store trekk utført på samme måte som i 2010 og 2011. Den største endringen var i foringsmetoden. De forrige sesongene ble det brukt pellets-for beregnet for oppdrettsvirksomhet. Dette var ikke lenger å oppdrive fra leverandøren. Det ble derfor satset på mer naturlig mat i form av død saltvannsfisk, for det meste makrell. Det viste seg å være en mye enklere foringsmetode. Pellets måtte etterfylles ved nesten hvert tilsyn, mens krepsene ofte brukte et par uker på å fortære en makrell. Pellets ble raskt oppløst i vann og i forbindelse med opptak av burene forsvant mye ut i vannmassene.

Dødeligheten var langt høyere i 2010 og 2011, uten at dette kom av krepsepest. Endringen til i år kan med stor grad av sannsynlighet tilskrives endret foringsmetode. Det er mulig at oppløst pelletsfor i store mengder i og under buret kan ha ført til lokalt giftige forhold for krepsene.

Stor overlevelse, og god varighet på maten som ble lagt ut førte til at tilsynsfrekvensen ble noe lavere enn foregående år. Men den totale perioden burene sto ute ble lengre enn tidligere, så antall tilsyn var samsvarende med foregående sesonger.

Konklusjon

Burforsøkene i 2014 avdekket ikke tegn til krepsepest i Dammane. Det ble heller ikke observert tegn til fisk. Derimot ble det observert mye annet variert liv i vannet, som vanninsekter, rumpetroll og småsalamandere.

Skien, 6. november 2014

Per Øyvind Gustavsen

Referanser

Gustavsen PØ. 2011: Burforsøk i Dammane 2011. [GN 4 – 2011.](#)

Gustavsen PØ. 2010: Burforsøk i Dammane 2010. [GN 6 – 2010.](#)

Gustavsen PØ. 2009: Oppfølgingsplan for Dammane Landskapsvernområde. [GN 4-2009.](#)

Lillehaug A, Thoen E. og Vrålstad T. 2009: Faktaark om krepspest:
<http://www.vetinst.no/nor/Faktabank/Alle-faktaark/Krepsepest>

MT ref 2010/57920: Brev fra Mattilsynet om igangsetting av burforsøk, datert 25.03.2010.